

3. Official site of University of North Dakota. (n.d.). und.edu. Retrieved from <https://www.und.edu/>.

4. *Unmanned systems integrated roadmap FY 2013-2038* (n.d.) defense.gov. Retrieved from: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a592015.pdf>.

5. Official site of General Atomics Aeronautical Systems Inc. (n.d.). ga-asi.com. Retrieved from <http://www.ga-asi.com/>.

6. Schreiber, B. T. & Bennett, W. (2006). *Distributed mission operations within-simulator training effectiveness baseline study*. Volume 1: Summary report (AFRL-HE-AZ-TR-2006 – 0015-Vol. I). Mesa, Arizona: Air Force Research Laboratory, Warfighter Training Research Division.

7. Alliger, G. M., Beard, R. L., Bennett, W., & Colegrove, C. M. (2012). *Understanding Mission Essential Competencies as a Job Analysis Method*. The Handbook of Work Analysis: Methods, Systems, Applications, and Science of Work Measurement in Organizations, New York: Routledge.

8. Schreiber, B. T., Watz, E., Portrey, A. M., & Bennett W. (2003). *Development of a distributed mission training automated performance tracking*

system. Proceedings of the Behavioral Representations in Modeling and Simulation (BRIMS) conference, Scottsdale, Arizona.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДОСУЖИЙ Владислав Анатолійович – здобувач Льотної академії Національного авіаційного університету.

Наукові інтереси: безпілотні авіаційні системи, професійна підготовка фахівців з експлуатації безпілотних авіаційних систем.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DOSUZHUYI Vladyslav Anatoliiovych – PhD Student of Flight Academy of National Aviation University.

Circle of scientific interests: unmanned aircraft systems, professional training of operators of unmanned aircraft systems.

Стаття надійшла до редакції 05. 02. 2019 р.

Рецензент – д.п.н. професор Савченко Н. С.

УДК 378.14:81'255.2:6(73)

ДУДІНА Оксана Валеріївна – аспірант Інституту вищої освіти НАПН України
<https://orcid.org/0000-0003-0405-5837>
e-mail: rexiff@ukr.net

ПЕРЕДУМОВИ РОВИТКУ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ З ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ В УКРАЇНІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Швидка глобалізація в світі є основною передумовою розвитку підготовки кваліфікованих технічних перекладачів. На сьогодні український ринок перекладу потребує послуги технічного перекладу, оскільки переклад технічної документації ведеться на англійській, російській, німецькій та китайській мовах в промисловій та бізнесовій сферах. Наша країна потребує значну кількість перекладачів, оскільки відсутня спеціальна підготовка фахівців з технічного перекладу в Україні. Це спричиняє труднощі перекладу технічних текстів для українського ринку, породжує відсутність почуття відповідальності за кінцевий результат роботи.

Передумовою розвитку такої підготовки є підвищення ролі іноземних мов як важливого засобу міжкультурного спілкування зумовлено поглибленням міжнародних зв'язків України, її інтеграцією до загальноєвропейських та світових структур. В умовах входження країни в міжнародний освітній простір, необхідності підготовки фахівців, конкурентоспроможних на світовому ринку праці, вищим навчальним закладам необхідно забезпечувати високий

рівень освіченості студентів-перекладачів лише за рахунок використання традиційних форм і методів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у підвищення якості навчання магістрів перекладу було зроблено такими науковцями, як-от: М. Габр, Т. Ганічева, К. Клауді, А. Козак, Т. Кучай, І. Пасинкова, В. Радчук, Б. Рубрехт, М. Теннент, Л. Черноватий та ін. Питання підготовки магістрів до здійснення перекладацької діяльності й розвитку професійно важливих якостей особистості перекладача розглядали М. Варела, Н. Іваницька, Ю. Колос, М. Роджерс, Ж. Таланова, А. Янковець та ін.

Теоретико-методологічні засади професійної підготовки магістрів з технічного перекладу у США та в Україні сформульовано в працях Дж. Бірна, С. Воробійової, М. Габра, Е. Хеннесі, В. Карабана, П. Кастберга, К. Лопеса, С. Монтгомері, П. Ньюмарка, С. Панова, Д. Самуельсона-Брауна, З. Підручної, Т. Рудницької та ін.

Метою статті є виявлення проблем в підготовці магістрів з технічного перекладу в Україні та обґрунтування шляхів їх вирішення

на основі досвіду США.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст освіти в підготовці магістрів з технічного перекладу базується на обумовлених цілями та потребами суспільства вимогах до системи знань, умінь, навичок та компетентностей, що формуються в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку науки, техніки, технологій і культури та визначається освітньо-професійною програмою підготовки (ОПП), навчальними програмами навчальних дисциплін [8]. В Україні вже існує деяка система професійної підготовки фахівців з перекладу, яка вирішує тільки певні питання підготовки магістрів з технічного перекладу. В. М. Вакуленко стверджує, що «сучасне активне формування вітчизняної політики освіти щодо підготовки магістрів-перекладачів в Україні спонукає до пошуків ефективних шляхів підготовки спеціалістів з технічного перекладу» [3]. Тут необхідно зважити на думку О. Мартинюк, що «у виборі змісту, форм і методів навчання «іноземної мови для технічних перекладачів» (магістрів іноземних мов) важливо врахувати американський досвід професійної підготовки магістрів з технічного перекладу, так як освітні установи самостійно модифікують і доповнюють зміст навчальних програм у підготовці професіоналів будь-якої галузі для вибору пріоритетів освітньої діяльності та представлення нових навичок» [7].

Професійну підготовку технічного перекладача вчені переважно розкривають як процес розвитку всебічно розвиненої особистості, здатної до продуктивної праці та самореалізації, шляхом постійного самовдосконалення особистих якостей та професіоналізму. Тому, це буде новий підхід до розвитку професійної підготовки фахівців з технічного перекладу.

На основі аналізу роботи І. Алексеєвої, можна виділити такі професійні вимоги до технічних перекладачів [1]:

1. Перекладач повинен володіти знаннями іноземної мови на рівні, близькому до білінгвізму, а також знаннями культури народу, який говорить цією мовою.

2. Не менш важливою умовою успішності його професійної діяльності є активне володіння основними мовними жанрами та основними типами тексту як рідної, так і іноземної мови.

3. Перекладач зобов'язаний постійно поповнювати активний словниковий запас обох мов.

4. Перекладачеві необхідно вміти користуватися словниками та іншими джерелами інформації.

5. Обов'язкове володіння технічними прийомами перекладу. До них відносяться:

мнемотехніка (прийоми запам'ятовування); навичка перемикання на різні типи кодування; навичка мовної компресії та мовного розгортання; навичка застосування комплексних видів трансформацій описового перекладу, генералізації, антонімічного перекладу, компенсації.

6. Обов'язковою професійною вимогою є чиста дикція, відсутність дефектів мови.

7. Перекладач повинен володіти професійно поставленим голосом, а також знати способи його відновлення в разі перенапруги [1].

Сучасні передумови розвитку фахової підготовки магістра з технічного перекладу вимагають, щоб підготовка технічного перекладача розвивала усі компетентності технічного перекладача: лінгвістичну, соціолінгвістичну, лінгвокраїнознавчу, інформаційно-комунікаційну, комунікативну, соціокультурну та методичну компетентності.

Магістр з технічного перекладу, на відміну від фахівця з іноземних мов, філолога, лінгвіста, – це професіонал, який не тільки вільно володіє кількома іноземними мовами та рідною мовою, а й має глибокі спеціалізовані знання з обраної науково-технічної предметної галузі, які закріплені під час практики в реальних умовах наукової комунікації. В Україні є необхідність висококваліфікованої підготовки магістрів з технічного перекладу, оскільки така підготовка істотно впливає на якість технічних перекладів. Це уможливує пошук шляхів та умов підвищення ефективності системи управління ступеневою системою підготовки технічних перекладачів.

Нині вищі навчальні заклади України готують магістрів-перекладачів в умовах вирішення завдань оновлення системи освіти, пошуку оптимального поєднання в змісті освіти фундаментальних і прикладних наукових знань суміжних галузей. Після здобуття освітньо-кваліфікаційного ступеня магістра технічний перекладач має бути компетентним, відповідальним, конкурентоспроможним, висококультурним та готовим до постійного професійного зростання, а також до професійної та соціальної мобільності.

На основі аналізу роботи Є. Беседіної, можливим є визначення певних передумов розвитку підготовки магістрів з технічного перекладу у вищих навчальних закладах України [2]. По-перше, сьогодні, необхідним є розвиток професійної підготовки магістрів з технічного перекладу, оскільки у вітчизняних університетах є низький рівень професійної спрямованості викладання соціально-гуманітарних дисциплін та іноземних мов; по-друге, існує недосконалість освітніх програм, тому що в них не завжди враховано потреби

студентів-перекладачів щодо загальної освіти і професійної підготовки, їхні індивідуальні можливості, а по-третє, недостатня відповідність програм новим вимогам ринку перекладацьких послуг; відсутність необхідної матеріально-технічної бази (спеціально обладнаних кабінетів для синхронного перекладу, сучасного програмного забезпечення комп'ютерних класів і кабінетів для здійснення машинного перекладу, мережі Інтернет, супутникового телебачення тощо); застарілі методи й форми навчально-виховного процесу (інформаційний підхід, монологічний спосіб дидактичної взаємодії, недостатність пошукових і проблемних ситуацій професійної спрямованості), відсутність стимулювання пізнавального й професійного інтересу студентів-перекладачів; відсутність нових освітніх технологій та активних способів організації виробничої практики, зокрема в перекладацьких бюро та агенціях; відсутність необхідних умов для забезпечення академічної мобільності студентів-перекладачів; неузгодженість системи освіти майбутніх перекладачів з потенційними роботодавцями та з ринком праці [2].

Однією з головних проблем навчання магістрів з технічного перекладу є недостатній рівень підготовки викладацького складу з технічного перекладу на відповідних факультетах університетів. Наприклад, на кафедрі теорії, практики та перекладу англійської мови факультету лінгвістики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (НТУУ «КПІ») працює 1 доктор філологічних наук, професор, який не займається проблемами технічного перекладу, 8 кандидатів наук, доцентів та старші викладачі. На кафедрі англійської мови технічного спрямування № 1 факультету лінгвістики НТУУ «КПІ» на сьогодні працює 53 викладачі, з них 1 професор, 2 доценти, 14 старших викладачів, 35 викладачів. Викладацький склад кафедри англійської мови технічного спрямування № 2 факультету лінгвістики НТУУ «КПІ» становлять кандидати наук, доценти, які викладають дисципліни «Англійська мова», «Англійська мова професійного спілкування», «Англійська мова для магістрів», «Англійська мова для науковців». На кафедрі англійської філології і перекладу Київського національного лінгвістичного університету працює 3 доктори філологічних наук, але жоден з них не є фахівцем з технічного перекладу. На кафедрі англійської мови факультету перекладачів Київського національного лінгвістичного університету працює лише 1 доктор філологічних наук та відсутні викладачі з технічного перекладу. Кафедра готує

перекладачів за напрямками 6.020303 Філологія (Переклад) і 6.140103 Туризм. Кафедра романської і новогрецької філології та перекладу має 3 доктори наук та надає підготовку за спеціальностями 035.05 Філологія. Романські мови та літератури. Переклад (французька; італійська; іспанська), 035.08 Філологія. Класичні мови та літератури. Переклад (новогрецька). Напрямок підготовки 8.020303 Філологія (Переклад (іспанська; французька; італійська; новогрецька)). На кафедрі німецької філології та перекладу і прикладної лінгвістики не має докторів наук та відсутній курс технічного перекладу [7].

Київський національний університет імені Тараса Шевченка налічує 2 кафедри перекладачів: кафедру теорії та практики перекладу з англійської мови та кафедру теорії та практики перекладу з романських мов імені М. Зерова. На кафедрі теорії та практики перекладу з англійської мови працює 1 доктор філологічних наук та кандидати наук, які викладають дисципліни такі як: «Практичний курс основної іноземної мови», «Практичний курс другої іноземної мови», «Практика письмового та усного перекладу», «Вступ до перекладознавства», «Теорія перекладу», «Історія перекладу», «Художній переклад», «Практика усного та письмового перекладу з англійської мови» та ін. На кафедрі теорії та практики перекладу з романських мов імені М. Зерова працює 1 доктор філологічних наук та викладацький склад, який викладає такі дисципліни як: «Стилістика французької мови», «Порівняльна стилістика французької та української мов», «Історія французької мови», «Порівняльна граматики французької та української мов», «Практика перекладу» та ін.

Як видно, проблеми полягають у якісному складі викладачів (недостатня кількість викладачів з науковими ступенями; відсутність спеціалізації в галузі науково-технічного перекладу тощо).

Ще однією не менш важливою проблемою підготовки магістрів з технічного перекладу є недостатня кількість науково-методичних праць відповідного змісту. Переклад сучасних технічних текстів відіграє важливу роль у підготовці технічних перекладачів. У розвинених країнах світу, зокрема Китаї, Японії, Франції та Сполучених штатах, є значна кількість методичної літератури для технічного перекладу різними мовами. На нашу думку, кількість посібників для навчання технічних перекладачів в Україні не може задовольнити сучасні потреби навчання перекладу через немотивоване розміщення навчальних матеріалів, адже в більшості посібників українських авторів переважають літературні, а не науково-технічні тексти.

В Україні практично відсутні посібники з науково-технічного перекладу, щоправда в 1997 році В. Карабан (завідувач кафедри теорії і практики перекладу германських мов Національного університету імені Тараса Шевченка) розробив «Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову» [4], який став першою спробою навчально-довідкової книги з проблем граматики при перекладі англійської наукової і технічної літератури українською мовою. Посібник створено для широкої аудиторії читачів, які поглиблено вивчають англійську мову, студентів, аспірантів і викладачів, фахівців різних галузей науки і техніки, що прагнуть вдосконалити свої навички читання і вміння перекладу спеціальної літератури, а також для перекладачів-початківців [4]. У 2004 р. А. Коваленко уклав підручник «Науково-технічний переклад», який знайомить з основами теорії перекладу та специфікою науково-технічного перекладу, зокрема, містить матеріали для практичної роботи. Матеріал викладено відповідно до програми спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземної мови, посібник може бути також корисним при вивченні відповідного курсу в загальноосвітніх закладах та профільних класах технічного спрямування. Проте сучасні реалії потребують значної кількості якісної наукової та методичної літератури для навчання магістрів з технічного перекладу, адже українські студенти не мають змоги належним чином опрацювати технічні тексти, тому виявляються непристосованими до вимог ринку технічного перекладу відразу після закінчення навчання [9].

Бурхливий розвиток комп'ютерної техніки та сучасних технологій обробки інформації в останні десятиліття призвів до появи різноманітних комп'ютерних засобів перекладу, зокрема програмного забезпечення для перекладу, електронної бази лексики, інструментів локалізації, онлайн словників тощо [10]. Доцільне використання технологій значно підвищує ефективність і якість перекладу. Електронні інструменти й технології перекладу відсутні в традиційному навчанні перекладу в Україні, натомість активно та вдало застосовуються в США.

Важливим аспектом в освіті магістрів з технічного перекладу в Україні є оволодіння професійною етикою. Щоб підтримувати свою професійну репутацію, перекладачі повинні дотримуватися етики перекладу, тому магістрам з технічного перекладу в процесі навчання необхідно отримати певну сукупність знань у цій царині, тоді студенти зможуть чітко усвідомити, яку відповідальність вони несуть за виконану

роботу після того, як приймають технічний переклад як професію. Проте етика в освіті перекладача значною мірою ігнорується у викладанні технічного перекладу в Україні: більшість викладачів вважають своїм обов'язком навчити студентів основам теорії та техніці перекладу, тому магістри з технічного перекладу не володіють етикою перекладу, вони надають перевагу кількості перекладів над якістю, занадто завантажують себе роботою, що негативно впливає на якість перекладів.

На наш погляд, вирішити проблему кадрового потенціалу галузі технічного перекладу в Україні можливо шляхом таких ефективних заходів, як-от : 1) підготовка достатньої кількості педагогічних кадрів: кандидатів і докторів наук, які мають науковий ступінь та/або вчене звання за відповідною або спорідненою спеціальністю; 2) організація тренінгів для технічних перекладачів, Асоціацією перекладачів України (наприклад, Асоціація перекладачів США щорічно в період літніх канікул набирає групу та організовує навчальні тренінги з технічного перекладу; тренінги проводять учені та досвідчені технічні перекладачі; у такій групі відбувається обмін теоретичним і практичним досвідом та ефективно практичне навчання магістрів-перекладачів); 3) уведення в штат викладачів університетів досвідчених вітчизняних та іноземних фахівців з технічного перекладу, які мають багатий практичний досвід перекладу й здатні надати практичну допомогу магістрам з технічного перекладу.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Подолати проблеми підготовки магістрів з технічного перекладу можна за рахунок удосконалення навчальних планів. Забезпечення достатньої кількості кредитних годин для вивчення дисциплін спеціалізації є вирішальним чинником якісної освіти майбутніх технічних перекладачів. Наприклад, Інститут лінгвістики та психології Київського міжнародного університету, який забезпечує підготовку фахівців з бакалаврів філології (спеціалізація «Науково-технічний переклад»), пропонує лише одну дисципліну спеціалізації «Вступ до науково-технічного перекладу» обсягом 3 кредити, підсумкова форма контролю – залік [5]. На нашу думку, доцільно було б увести дворічну магістерську програму технічних перекладачів (4 семестри). Протягом першого року навчання магістри вивчатимуть цикл дисциплін загальної і професійної підготовки та зосередяться на літературному перекладі, який формує ґрунтовні навички перекладу. Упродовж другого року навчання магістри з технічного перекладу вчитимуться застосовувати знання з технічного перекладу на практиці,

опануватимуть особливості наукових і спеціальних текстів, здійснюватимуть науково-технічний і комерційний переклад, виконуватимуть магістерську кваліфікаційну роботу/дипломний проєкт. До подальших напрямів досліджень уважаємо за доцільне віднести вивчення тенденцій підготовки магістрів з технічного перекладу в інших країнах (Німеччина, Велика Британія, Франція тощо).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение: учеб. пос. / И. С. Алексеева. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2004. – 352 с.
2. Беседина С. В. Концептуальна модель професійної підготовки конкурентоспроможних перекладачів в умовах диверсифікації вищої освіти / С. В. Беседина. – Режим доступу: URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2009_3/files/ped_2009_03_07_Besedina.pdf.
3. Вакуленко В. М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз) / В. М. Вакуленко: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». – Луганський Національний Університет імені Тараса Шевченка. – Режим доступу: URL: <http://ua-referat.com>
4. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. TEMPUS. Флоренція, Страсбург, Гранада, Київ, 1997. Част. 1. Граматичні труднощі / В. І. Карабан. – Режим доступу: URL: http://npu.edu.ua/e-book/book/djvu/A/iif_kgpm_karaban.pdf
5. Київський міжнародний університет. – Режим доступу: URL: <http://www.kymu.edu.ua>.
6. Київський національний лінгвістичний університет. – Режим доступу: URL: <http://www.knlu.kiev.ua>.
7. Мартинюк О. В. Професійна підготовка магістрів з технічного перекладу в університетах США / О. В. Мартинюк: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія та методика проф. освіти. Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 294 с.
8. Національний технічний університет України «Харківський політехнічний інститут» – Режим доступу: URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/ua/education/rivni/>.
9. Li H. Translation Teaching in China: Problems and Solutions. International Review of Social Sciences and Humanities. 2012. Vol. 3(№ 2). P. 148-151. – Режим доступу: URL: http://irssh.com/yahoo_site_admin/assets/docs/16_IRSS_H-228-3N2.202200559.pdf
10. Santibanez V. E. Advanced Translator Training in the United States URL: isg.urv.es/cttt/cttt/research/santibanez.doc.

REFERENCES

1. Alekseeva, Y. S. (2004). *Vvedeniye v perevodovedeniye*. [Introduction to translation studies]. URL: <https://studfiles.net/preview/1197096/>
2. Besedina, YE. V. (2009). *Kontseptual'na model' profesiyanoi pidhotovky konkurentospromozhnykh perekladachiv v umovakh dyversyfikatsiyi vyshchoyi osvity*. [Conceptual model of professional training of competitive translators in conditions of higher education diversification] URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2009_3/files/ped_2009_03_07_Besedina.pdf.
3. Vakulenko, V. M. (2010). *kmeolohichnyy pidkhid u teorii y praktytsi vyshchoyi pedahohichnoyi osvity Ukrayiny, Bilorusi, Rosiyi (porivnyal'nyy analiz)*. [Akmeological approach in the theory and practice of higher pedagogical education of Ukraine, Belarus, Russia (comparative analysis)]. URL: <http://ua-referat.com>
4. Karaban, V. I. (1997). *Posibnyk-dovidnyk z perekladu anhliys'koyi naukovoyi i tekhnichnoyi literatury na ukrayins'ku movu*. [The manual-reference book on the translation of English scientific and technical literature into the Ukrainian language]. TEMPUS. Florentsiya, Strasburh, Hranada, Kyiv, 1997. Chast. 1. Hramatychni trudnoshchi. URL: http://npu.edu.ua/e-book/book/djvu/A/iif_kgpm_karaban.pdf
5. *Kyyivskyy mizhnarodnyy universytet*. [Kiev International University]. URL: <http://www.kymu.edu.ua>.
6. *Kyyivs'kyy natsional'nyy linhvistychnyy universytet*. [Kiev National Linguistic University]. URL: <http://www.knlu.kiev.ua>.
7. Martynyuk, O. V. (2011). *Profesiyna pidhotovka mahistriv z tekhnichnoho perekladu v universitetah CSHA*. [Professional training of masters in technical translation in the USA]. Ternopil.
8. *Natsional'nyy tekhnichnyy universytet Ukrayiny «Kharkivs'kyy politekhnichnyy instytut»* [National Technical University of Ukraine «Kharkiv Polytechnic Institute»] URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/ua/education/rivni/>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДУДИНА Оксана Валеріївна – аспірант Інституту вищої освіти Національної Академії Педагогічних Наук України.

Наукові інтереси: теорія та методика професійного навчання, технічний переклад.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DUDINA Oksana Valeriyvna – Aspirant of Institute of Higher Education of The National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

Circle of research interests: theory and methodology of professional education, technical translation.

*Стаття надійшла до редакції 01. 01. 2019 р.
Рецензент – д.п.н. професор Шандрюк С. І.*